

УДК - 342. 9:347.77

Гарбуз Тетяна Олександрівна
здобувач кафедри адміністративного
та фінансового права
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

Гарбуз Татьяна Александровна
соискатель кафедры административного
и финансового права
Национальный университет биоресурсов
и природопользования Украины

Garbuz T.O.
applicant
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine

**ФОРМИ І МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ
ОБ'ЄКТІВ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ**

**ФОРМЫ И МЕТОДЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ В
СФЕРЕ ОБЪЕКТОВ ПРОМЫШЛЕННОЙ СОБСТВЕННОСТИ**

**FORMS AND METHODS OF STATE MANAGEMENT IN THE SPHERE OF
INDUSTRIAL PROPERTY OBJECTS**

У статті аналізуються форми і методи управлінської діяльності, розглянуто правові та не правові методи через розкриття форм і методів державного управління об'єктами промислової власності.

Ключові слова: форми і методи, управлінська діяльність, об'єкти промислової власності, управлінські відносини.

В статье анализируются формы и методы управленческой деятельности, рассмотрены правовые и не правовые методы через раскрытие форм и методов государственного управления объектами промышленной собственности.

Ключевые слова: формы и методы, управленческая деятельность, объекты промышленной собственности, управленческие отношения.

The article analyses forms and methods of management activity considered legal and not legal methods through disclosure forms and methods of state management of industrial property.

Keywords: forms and methods, management, industrial property, management of relationship.

Державне управління об'єктами промислової власності виявляється в конкретних діях і взаємозв'язків органів і посадових осіб, завдяки яким управлінська діяльність набуває певних форм. Тобто, переважний обсяг управлінської діяльності органів виконавчої влади виражається у певних формах. У спеціальній літературі існують різні підходи до розуміння форм державного управління. Термін «форма» означає вид, будь-який зовнішній вияв певного змісту. Якщо функції управління розкривають основні напрями цілеспрямованого впливу суб'єктів управління, то форми управління – це шляхи здійснення такого цілеспрямованого впливу, тобто форми управління показують, як практично здійснюється управлінська діяльність [1, с. 132].

Питання форм і методів державного управління об'єктами промислової власності до цього часу не були предметом окремих досліджень вітчизняних науковців, хоча питання форм і методів державного управління досліджувалося багатьма вітчизняними вченими-адміністративістами: В. Б. Авер'яновим, Г. В. Атаманчук, Ю. П. Битяком, Р. А. Калюжним, Ю. І. Крегулом, Т. О. Коломоец, Г. С. Стеценком та іншими.

Метою цієї статті є дослідження форм і методів державного управління об'єктами промислової власності.

Проаналізувавши наявні в адміністративно-правовій науці поняття та форми державного управління, слід виходити із того, що форми управлінської діяльності органами виконавчої влади (їх посадових осіб) здійснюються у правовій (зумовлюють юридичні наслідки) і не правовій формі (не зумовлюють настання юридичних наслідків), які складаються в процесі здійснення

виконавчої та розпорядчої діяльності. Серед форм управлінської діяльності виділяють правові і не правові форми, які доповнюють одна одну в процесі реалізації функцій діяльності суб'єктів публічної адміністрації.

Ю. І. Крегул під формами державного управління розуміє відмінні за своїм характером та наслідками способами зовнішнього вираження діяльності органів виконавчої влади. На його думку форми управлінської діяльності відзначається помітною універсальністю щодо конкретних сфер і галузей державного управління. Через це одні й ті самі форми успішно застосовуються і в економіці, і в адміністративно-політичній діяльності, а також при вирішенні внутрішньо організаційних питань. Тому такого великого значення набуває вміння вільно орієнтуватись у всій різноманітності форм, здатність здійснити обґрунтований вибір найефективніших серед них, а за необхідності – вдосконалювати існуючі форми. До не правових форм такі дії, як організація та проведення нарад, обговорень, перевірок, розробка проектів, планів, прогнозів, програм, методичних рекомендацій, здійснення заходів щодо підвищення якості та ефективності управлінської праці і т. ін. [2, с. 273–274].

З огляду на значну кількість суб'єктів державного управління промисловою власністю, їх функціональне призначення та різноманіття форм управління, вбачаємо доцільним здійснити класифікацію форм управлінської діяльності у досліджуваній сфері, взявши за основу вищенаведені основні форми управління, здійснимо їх класифікацію на прикладі діяльності Державної служби інтелектуальної власності України, яка входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері промислової власності.

До основних правових форм управління ДСІВ можна віднести такі, як Видання правових актів управління; укладання адміністративних договорів (надання адміністративних послуг); вчинення інших юридично значущих дій.

Що ж стосується не правових форм, то до них належать форми, які безпосередньо юридичного значення не мають, тобто не спричиняють виникнення конкретного юридичного результату. Найчастіше не правовими

формами визначаються різноманітні організаційні дії службовців органів виконавчої влади на різних етапах підготовки і виконання управлінських рішень. Це такі дії, як організація та проведення нарад, обговорень, перевірок, розробка проектів планів, прогнозів, програм, методичних рекомендацій, здійснення заходів щодо підвищення якості та ефективності управлінської праці і т. ін.

Не менш важливим елементом організаційно-правового механізму промислової власності є методи державного управління. Правильне розуміння методів можливе на підставі та в зв'язку з функціями управління.

Аналіз різних наукових визначень дає підстави вважати, що категорія методу управління в концентрованій формі відображає взаємозв'язок керуючих і керованих підсистем, де керуючий суб'єкт управління здійснює управлінський вплив на керований об'єкт. Крім того, внаслідок значного різноманіття суб'єктів виконавчої влади й об'єктів, що перебувають під їх впливом, методи управління теж є різноманітними. У такому розумінні для методів управління промисловою власністю характерними є такі риси:

1) здійснюється в межах повноважень суб'єкта державного управління. Зокрема, повноваження ДСІВ закріплені у «Положенні про Державну службу інтелектуальної власності України», згідно з яким ДСІВ організовує в установленому порядку проведення експертизи заявок на об'єкти права інтелектуальної власності, видає патенти/свідоцтва на об'єкти права інтелектуальної власності тощо;

2) використовуються суб'єктами державного управління як засоби реалізації закріпленої за ними компетенції і безпосередньо виражають повноваження державно-владного характеру;

3) виражають управлінський вплив органів виконавчої влади та інших суб'єктів державного управління на відповідні керовані об'єкти. Наприклад, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України на Державну службу інтелектуальної власності України, або Державною службою інтелектуальної власності України та ДП «Український інститут промислової власності»;

4) здійснюються у взаємозв'язках між суб'єктами і об'єктами державного управління (між Державною службою інтелектуальної власності України та ДП «Український інститут промислової власності»);

5) завжди мають своїм адресатам відповідні керовані об'єкти (індивідуальні або колективні). На керованість індивідуальних об'єктів ми уже звертали свою увагу, що стосується колективних об'єктів, слід звернути увагу на той факт, що у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності важливу роль відіграють організації колективного управління. Зокрема такими, є: ВГО «Автор»; ПО «Організація колективного управління авторськими і суміжними правами»; ВОСАСП «Оберіг» тощо. Проте, ці колективні об'єднання захищають суб'єктивні майнові права пов'язані із авторськими і суміжними правами;

6) забезпечують порядок в державному управлінні;

7) залежать від особливостей організаційно-правового статусу суб'єктів виконавчої влади (Міністерства економічного розвитку і торгівлі України; Державної служби інтелектуальної власності України тощо), а й насамперед від особливостей керованого об'єкта, індивідуального або колективного.

Будучи правильно поєднані, ці та інші методи створюють взаємопов'язану систему способів впливу, за допомогою яких суб'єкт виконавчої влади у сфері промислової власності здійснює управлінський вплив на об'єкт шляхом використання адміністративно-правових форм управління.

За сучасних умов розвитку ринкових відносин і корінних змін в механізмі державного управління та організаційно-правовому статусі суб'єктів управління, різноманітність конкретно використаних в управлінській діяльності методів реалізації завдань і функцій державних органів роблять актуальною класифікацію видів адміністративно-правових методів.

Оскільки державне управління так чи інакше спирається на владу, то воно в необхідних випадках не може бути реалізоване без застосування таких універсальних видів методів, як методи переконання і примусу, які посідають центральне місце серед видів методів управління.

Методи переконання і примусу використовуються в усіх сферах та на всіх рівнях адміністрування, багато в чому визначаючи зміст та конкретний прояв інших методів. Наприклад, економічні та адміністративні методи адміністрування засновані на методі переконання [3, с. 146].

В державному управлінні, в тому числі й управлінні промисловою власністю метод переконання відіграє важливу роль. Цей метод в управлінській діяльності промисловою власністю використовується як система заходів правового і не правового характеру, які здійснюють органи управління промисловою власністю та громадські організації, що виявляється в здійсненні виховних, роз'яснювальних і заохочувальних методів, спрямованих на формування у громадян розуміння необхідності виконання нормативно-правових актів з метою охорони та захисту об'єктів промислової власності.

Опора на методи переконання у здійсненні державного управління промисловою власністю не виключає того, що переконання має поєднуватися з методом державного примусу, який традиційно розглядають з позицій охорони та захисту сформованих державою правовідносин і забезпечення неухильного й точного виконання юридичних норм у сфері промислової власності, коли в цьому виникає необхідність.

Висновки. Аналіз теоретичних питань форм і методів управлінської діяльності, дає підстави зробити висновки, що термін «метод» у загальноприйнятому розумінні означає спосіб чи прийом здійснення чогось, засіб досягнення поставленої мети. Методи виявляються у формах управління, через взаємодію суб'єктів і об'єктів управління, зв'язки, що між ними склалися у сфері промислової власності. В методах державного управління промисловою власністю реалізується воля держави, через уповноважені нею органи (їх посадових осіб), які наділені повноваження з метою забезпечити певний порядок в управлінні і мають організуючий вплив.

Аналіз поняття та ознак адміністративного примусу свідчать, що цей різновид державно-правового примусу визначений нормами адміністративного

права, які застосовують уповноважені державні органи (їх посадові особи), носить комплексний правовий характер, поєднує профілактичні та припиняючі заходи з метою забезпечення належної охорони прав на об'єкти промислової власності.

Література

1. Адміністративне право України: Підручник/ Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю. П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
2. Крегул Ю. І. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина/ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова) та ін. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. – 592 с.
3. Адміністративне право України: Підручник. – Вид.2, змін. і доп./За заг. ред. Т. О. Коломоєць. – К.: Істина, 2012. – 528 с.